

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:4, Issue:21
sssjournal.com

pp.3479-3490
ISSN:2587-1587

2018
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 11/06/2018 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 26/08/2018
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 27.08.2018

CUMHURİYET DÖNEMİ ŞEHİRCİLİK ÇALIŞMALARI, ALTYAPI VE KENTSEL YAPILAŞMA SORUNLARI

INFRASTRUCTURE WORKS, CITY PLANNING AND URBANIZATION PRACTICES IN TURKEY

Ahmet Ferda SEYMEN

orcid:0000-0001-5708-1559

afseyemen@gmail.com

ÖZ

Araştırma, Cumhuriyet dönemi ile yeni bir başlangıç yapan Türkiye'nin Osmanlı döneminden şehircilik ve imar konusunda nasıl bir yapılanma devir aldığını. Yeni kurulan ülkenin, toplumunu oluşturan sınıfların savaş sonrası sosyal gelişimine uygun bir düzen içerisinde nasıl uygulandığının incelenmesini amaçlamaktadır. Mukayese olarak Sanayi devrimini gerçekleştirmiş, Rönesans ve aydınlanma dönemini yaşamış olan İngiltere ile karşılaştırılıp Kentleşme, Kentlileşme ve medeniyetleşme ilişkisi incelemeye alınmıştır.

Diğer taraftan sanayi devrimi sonrası ve 1800'lü yılların ortasından sonra gerek Avrupa ve gerekse Amerika'da ortaya çıkan Kentleşme ekollerinin Osmanlı ve Yeni Cumhuriyeti nasıl etkilediği, Tanzimatla beraber yüzünü Batı'ya dönen imparatorlukta özellikle Avrupa ve Amerika'da kentleşme konusunun öncüleri olan Weber, Comte, Durheim, Marks, Lefevbre', Simmel ve Chicago Okulu öğrencileri Park, Wirth'in inceleme alanı olan Ekolojik ve Sosyopsikolojik ekolün görüşleri yeni Cumhuriyet aydınlarını nasıl etkilediğini anlamak amaçlıdır.

Anahtar Kelimeler: Köy, Şehircilik, Kentleşme, Kentlileşme, Toplumsal sınıflar, Belediyecilik.

ABSTRACT

The research will review relevant literature to understand the conditions of city planning and urbanization works during the late Ottoman era and its transformation to the newly formed Turkish Republic. The formation of relevant institutions within the new government and public authorities concerning city planning and design will also be studied. The research will continue to compare the development of urbanization in England for effectively manifesting the Industrial Revolution, the renaissance, economic and social independence by achieving one of the highest income per capita in the world. The study will further investigate western urbanization implementations and seek for correlations between the works of western societies and the Turkish deployments.

Keywords: Urbanization. Social classes, City planning, Urban renewal.

1. KAYNAK İNCELEMELERİ

- Osmanlı ve Cumhuriyet döneminin sanayii devrimini gerçekleştiren İngiltere ile kısa mukayesesi
 - Genel değerlendirme
 - Yıllara göre nüfus ve kişi başı gelir mukayesesi
 - Toplumsal sınıfların değerlendirilmesi
- Osmanlı döneminde şehircilik
- Cumhuriyet dönemi şehircilik çalışmaları

A.a.

		KOŞULLAR	
		OSMANLI	İNGİLTERE
Yıl	1820		
Yönetim		Padişah II. Mahmut	Kral IV. George
Nüfus		10 Milyon 74 bin	21 Milyon 239 bin
K.B. Gelir		643 dolar.	1.706 dolar.
Siyasi durum		Serpuş niyetine fes giyileceği beyan ediliyor. Yeniçeri ocağı kapatılmış. Asakir-ı Mansurei Muhammediye ile modern ordunun temelleri atılmış. Tebaaya bazı haklar tanıyan Sened-i İttifak akdedilmiş. İlk resmi Türkçe gazete Takvim-i Vekayi yayınlanmış. Mekteb-i Harbiye ile Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane kurulmuş. Kâğıt para ilk defa Sultan Abdülmecid -1840 yılında basıldı. Türkiye'de ilk demiryolu 1855 yılında İzmirTurgutlu arasında yapıldı. Telgraf hattı da aynı yılda, yani 1855 yılında yapıldı.	Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi gereği; İnsanlar hakları-özgürlük açıklanmış. İnsan hakları dokunulmazlık ve sosyal (özgürlük hakkı, mülkiyet hakkı, güvenlik hakkı ve baskıya karşı direnme hakkıdır.)"
1800 öncesi Aydınlar			Machiavelli, Thomas Hobbes, Thomas Paine, Diderot, David Hume, Immanuel Kant, August Comte, Adam Smith, Jeremy Bentham.
Aydınlar			Edmund Burke, Darwin, J.J Rousseau,
Müzik		Hamamı zade İsmail Dede Efendi Dellâl zâde İsmail Efendi, Haşim Bey, Zekai Dede Efendi , Hacı Arif Bey , Ahmet Mithat, İbrahim Şinasi,	Vivaldi, Salieri, Haydn, Mendel, Bach ve Mozart'ın besteleri müzikte yepyeni bir çağ açıyor.
Resim		Şeker Ahmed Paşa, Osman Hamdi Bey, Kazasker Mustafa İzzet Efendi Yesarizade Mustafa İzzet Efendi, Agah Efendi, Ahmed Vefik Paşa, Ali Suavai,	Eduard Monet, Claude Monet, Eugene Boudin, Camille Pissaro, Frederic Bazille, Pierre-August Renoir, Edgar Degas, Alfred Sisley, Berthe Morisot, Gustave Caillebotte.
Edebiyat		Halid Ziya Uşaklıgil, <i>Abdülhak Hamit Tarhan, Mallil Naci, Nabizade Nazım,</i>	Goethe Alman edebiyatını ve modern batı edebiyatını tekrar biçimlendirirken, Schiller, Mirabeau, Voltaire eserlerini yayımlıyor. Charles Dickens, Jane Austin
Buluşlar			Cristofori ilk piyanoyu, Benjamin Franklin paratoneri icat ediyor, Napolyon'un orduları Rosetta taşını buluyor. James Watt yeni çelik teknolojisini geliştiriyor. PİL, daktilo, elektrik motoru, morfin, buharlı gemi, Kibrit, fotoğraf makinası icad ediliyor.

(Ansiklopedisi, 2006)

		KOŞULLAR	
		OSMANLI	İNGİLTERE
Yıl	1870		
Yönetim		Padişah I. Abdüaziz	Kraliçe Victoria
Nüfus		11 Milyon 793 bin	31 Milyon 400 bin
K.B. Gelir		825 dolar.	3.031 dolar.
Siyasi durum		İmparatorluk artık ihtişamlı değil. İslahat Fermanı ilan olunuyor. Din değiştirme hakkı tanınıyor. Müslüman olmayanlara askere gitme hakkı tanınıyor. Tüm vatandaşlara eşit hakların sağlanması konusu gündemde	Rönesans reformları, Aydınlanma ve Sanayii Devrimi sonucu artık Kraliyet ve ülke üstünde güneş batmayan imparatorluk olarak anılıyor. Kölelik yasaklanıyor. Sömürgecilik yayılıyor. (Hindistan)

Aydınlar	Ziya Gökalp, Salih Zeki, Rıza Tevfik, Prens Sebahattin, Abdullah Cevdet, M. Gökmen, Vecihi Hürkuş, Muhsin Ertuğrul, Namık Kemal,	Charles Darwin, (Türlerin Kökeni)
Resim	Fikret Mualla, Aliye Berger,	Gogh, Goya, Cezanne, Monet, Manet
Edebiyat	Tevfik Fikret, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Halide Edip Adivar, Ahmet Hamdi Tampınar, Peyami Safa, Faruk Nafis Çamlıbel, Reaşt Nuri Güntekin, Celal Nuri, Ahmet Şuayb, Süleyman Nazif, Abdullah Suphi, Mehmet Rauf, Cenap Şehabettin, Recaizade Mahmud Ekrem, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ömer Seyfeddin, Ahmet Haşim, Ahmet Rasim, Refik Halit Karay, Ahmed Hikmet,	Victor H,ugo, Tolstoy, Bernard Shaw,
Müzik	Şevki bey, Hafız Burhan, Tamburi Cemil Bey, Sadettin Kaynak, Rakım Erkutlu	Chopin, Tchaikovsky, Wagner, Lizst, Beethoven, Schubert, Schumann, Paganini, Dvorak, Bizet ve Brahms.
Buluşlar		Telgraf bulundu, Mendel Kanunları yayımlandı, Edison fonografiyi icad etti, plastik, dinamit, telefon, elektrikle çalışan buz dolabı, tesla'nın ampul, elektrikli tren, elektrikli ütü, verem aşısı, kuduz aşısı, motorlu araba (Karl Benz), gramofon, ilk araba satışının başlaması (Karl Benz arabasını fabrikada seri üretime geçirdi), ilk video (Saniyede 12 kare hızında ve 2 saniye uzunluğunda, yaklaşık 24 kare'den oluşuyor), ses kaydı teknolojisi ile şarkı yapan ilk şarkıcının şarkısı, elektrikle çalışan bulaşık makinesi, elektrikli fırın, kolera aşısı, dizel motor, sinema başlıyor, röntgen, tifo aşısı, ilkel radyo (1901 yılında daha gelişmiş yapıldı)

		KOŞULLAR	
		OSMANLI	İNGİLTERE
Yıl	1913		
Yönetim	Padişah V. Mehmed		Kral V. George
Nüfus		15 Milyon	45 Milyon 649 bin
K.B. Gelir		1.213 dolar.	4.921 dolar.
Siyasi durum	Savaş kapıda Hakimiyet İttihak ve Terakki Cemiyetinde. II. Meşrutiyet ilan edilmiş. Hürriyet, özgürlük, eşitlik ve kardeşlik yükselen beklentiler.		Ülke tam bir monarşi ile idare ediliyor. Ülke Demokrasi ile yönetiliyor. Sömürge ülkelerin sayısı artıyor. Ulusal ve uluslararası şirketler yapılıyor.
Aydınlar	Cahit Arf, Niyazi Berkes, Behiçe Borak, Korkut Boratav, Şerif Mardin		Albert Einstein, Max Planck, Fancis Crick
Edebiyat	Yahya Kemal Bayatlı Yaşar Kemal, Kemal Tahir, Sait Faik Abasıyanık, Ziyaeddin Fahri Findıkoğlu, Mübaccel Kıray, Hilmi Ziya Ülgen		Jack London, William Faulkner, F. Scott Fitzgerald, William James, Upton Sinclair, John Steinbeck, Ernest Hemingway, Eugene O'Neill. Tennessee Williams.
Resim	Bedri Rahmi Eyüpoğlu, Füreyya Koral,		Pablo Picasso, Piet Mondrain, Salvador Dali, Georgia O'Keeffe
Müzik	Münir Nurettin Selçuk, Selahaddin Pınar, Yesari Asım Arsoy, Osman Nihat Akın		
Buluşlar			Taşınabilir fotoğraf makinesi, Ataç, Jiletli tıraş makinesi, Gofretli dondurma, Kabartma tozu, Fort-T-Modeli, ilk seri üretilen araba Elektrikli ocak, Çamaşır makinesi, Işıklı reklam, Vitaminler, Fermuar, sütyen, Spor ayakkabı.

(helmuth-von-moltke, 2014)

		KOŞULLAR	
		TÜRKİYE CUMHURİYETİ	İNGİLTERE
Yıl	1923		
Yönetim		Cumhurbaşkanı M. Kemal Atatürk	Kral V. George
Nüfus		13 Milyon 877	45 Milyon 649 bin
K.B.Gelir		712 dolar.	4.760 dolar.
Siyasi durum		Birinci Dünya Savaşı bitti Kurtuluş şavaşı kazanıldı. 3 Milyon kilometre Vatan toprağının savaşlar sonucu 2 Milyon metrekaresi kaybedildi. Halkın çoğu hasta, yaşlı, sakat, gazi ve yoksul. Türkiye genelinde batılılaşma yolunda devrimler uygulanmakta, Osmanlı alfabesinden Latin Alfabeğe geçilmekte. Kadın ve Çocuklara yönelik eğitim ve yetiştirme kurumları açılmakta. Temel gıda ürünlerinin işlenmesine yönelik fabrika ve tesisler açılmakta. Yurkt genelinde tren ve karayolu yapımı çalışmaları başlatıldı	İngiltere birinci dünya savaşı öncesi ve sonrası dünyada yayılmacılık ve hakimiyet sağlamaya devam etti. Afrikada Cape Town'dan Suez kanalına kadar alanın yönetimini aldı. Orta Doğuda, İsrailin kurulması, Irak, Filistin ülkelerinin oluşması ve yönetimini devam ettirdi. Böylece Amerika, Fransa ve BM ile beraber yaptırımlarını uygulayarak tüm dünya genelinde ittifakları (Kanada-Avustralya-Yeni Zellanda-Karaip'de İngiliz adaları-Malta-Kıbrıs'a) yayılmaya devam etti. II. dünya savaşı sonrası Amerka müttefikliği ile, tüm kıtalar dahil Avrupa, Rusya'da idare ve yayılmacılığını geliştirmiştir.
Aydınlar			John Maynard Keynes
Resim		Abidin Dino, Fikret Otyam	Sir Alfred Munnings, Meredith Frampton, John Bratby, Peter Lanyon, Leonora Carrington
Edebiyat		Sebahattin Ali, Orhan Kemal, Fakir Baykurt, Aziz Nesin, Cahit Sıtkı Tarancı, Behçet Necatigil, Atilla İlhan, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Ahmed Arif, Ara Güler,	Mary Norton, William Golding, E.B. White
Müzik		Adnan Saygun, Safiye Ayla, Alaeddin Yavaşca, Müzeyyen Senar, Arif Sami Toker	Cliff Richard, Marty Wilde, Alma Cogan, Sherly Bassey, Adam Faith, The Beatles.
Buluşlar			Ekmek kızartma makinesi, Kâğıt mendil, Tost ekmeği, Yara bandı, Ensülin, Buzdolabı, Penisilin, Hazır bebek maması, Portatif tahta sandalye, Evler için klima, Sırtı ayarlanabilir koltuk, Televizyon, Seloteyp, Flaş, Alka Seltzer-Karbonatlı aspirin, Evde kullanılabilen saç boyası, Elektrikli tıraş makinesi, Stereo hoparlör, Makaralı teyp, Çamaşır deterjanı, Renkli fotoğraf filmi, Çöp öğütücü, Konserve et, Mikser, Neon lambası, Tükenmez kalem, Teflon kaplama, Jet motor, Naylon çorap, Elektrikli su ısıtıcısı, Ütü gerektirmeyen kumaşlar, Lastikli kumaş, Elektrikli çamaşır makinesi, Uzunçalar plak, Polaroid kamera, Elektro gitar, İlk PC, Renkli televizyon, Naylon streç folyo, Bulaşık makinesi, Derin dondurulmuş gıda maddeleri, Çocuk felci aşısı, Transistörlü radyo, Uzaktan kumanda cihazı, Firizbi, Lego, Hula Hoop, Barbie bebek, Kar motoru, Külötlü çorap, Tyleneol-Yaygın bir ağrı kesici, Doğum kontrol hapı, Hazır bebek bezi, Yumuşak kontakt lens, Kaset teyp, Cola kutusu, Tuşlu telefon, Metal tenis raketi, Mikrodalga fırın, Quarz kol saati, Hesap makinesi, Mutfak robotu, Cep telefonu, Snowboard, Walkman, Daksil-Daktilo silgi solüsyonu, Pacman, ilk video oyunu, Post- it, yapışkanlı not kâğıdı, Rollerblade, CD, Su geçirmez, hava geçirir, 'Goretex' kumaş, Mini van, Macintosh, İnternet Navigator, Prozac depresyon ilacı bulunuyor.

(TUİK, 2016)

(World War One WWI 1914 - 1918 - The Aftermath)

(World War II (1939-1945))

(Fox, 2011)

(Marcus, 2011)

(Türk Yazarları)

b. Yıllara göre Birleşik Krallıklar ve Türkiye Cumhuriyeti Nüfus – Kişi başı Gelir Dağılımı Mukayesesi

	T.CUMHURİYETİ	İNGİLTERE	NÜFUS FARKI	%	GELİR FARKI	%
Yıl	1923					
Nüfus	13,877,000	44,563,100	(30,686,100)	-69%		
Kişi başı gelir \$	712.00	4,760.00			(4,048)	-85.04%
Yıl	1930				-	
Nüfus	14,445,000	45,888,900	(31,443,900)	-69%		
Kişi başı gelir \$	1,249.00	6,939.00			(5,690)	-82.00%
Yıl	1940					
Nüfus	17,821,000	45,649,000	(27,828,000)	-61%		
Kişi başı gelir \$	1,625.00	6,856.00			(5,231)	-76.30%
Yıl	1950				-	
Nüfus	20,947,000	50,381,500	(29,434,500)	-58%		
Kişi başı gelir \$	1,623.00	6,939.00			(5,316)	-76.61%
Yıl	1960				-	
Nüfus	27,755,000	52,372,500	(24,617,500)	-47%		
Kişi başı gelir \$	2,247.00	8,645.00			(6,398)	-74.01%
Yıl	1970				-	
Nüfus	35,605,000	55,632,200	(20,027,200)	-36%		
Kişi başı gelir \$	3,078.00	10,767.00			(7,689)	-71.41%
Yıl	1980				-	
Nüfus	44,737,000	56,329,700	(11,592,700)	-21%		
Kişi başı gelir \$	4,022.00	12,931.00			(8,909)	-68.90%
Yıl	1990				-	
Nüfus	56,473,000	57,237,500	(764,500)	-1%		
Kişi başı gelir \$	5,399.00	16,430.00			(11,031)	-67.14%
Yıl	2000				-	
Nüfus	67,804,000	58,858,100	8,945,900	15%		
Kişi başı gelir \$	6,610.00	20,353.00			(13,743)	-67.52%
Yıl	2008				-	
Nüfus	71,517,000	61,823,000	9,694,000	16%		
Kişi başı gelir \$	8,066.00	23,742.00			(15,676)	-66.03%

(Google.com)

(Office of Nati, 2015)

B. Osmanlı Devleti'nde modern anlamda bir yerel yönetim geleneği ve sisteminin olmadığını söylemek yanlış olmaz. Osmanlı Devleti'nde yerel yönetim yapılanması itibarıyla belediyeçilik anlayışını Geleneksel Dönem ve Tanzimat Sonrası Dönem olarak ele almak, sonrasında ise Cumhuriyetin kuruluşu ile bugüne kadar olan süreci değerlendirmek yerinde olacaktır. (YÖRÜKOĞLU, 2009)

c. 19. yüz yıl İngilterenin Sosyal Hiyerarşisi

1. Aristokratlar

19. yüzyılda ülkenin en yüksek statüsüne sahip ve güçlü sınıfı Aristokratlar oluşturmaktaydı. Bu sınıfı oluşturan tabakalar:

- ✓ Kraliyet Ailesi
- ✓ Lord'lar
- ✓ Ülkenin yüksek rütbeli görevlileri
 - Baronlar
 - Şövalyeler
 - Ülke Beyefendileri

2. Orta Sınıf

Ülke genelinin çoğunluğunu oluşturan bu grup üs-orta sınıfa Alt-orta sınıf şeklinde ikiye ayrılmıştır.

Üst-Orta-Sınıf, bu sınıf mensupları idari işlerin sahipleri olup yüksek bir otorite ve üst düzey statü sahipleri:

- Fabrika Sahipleri

- Büyük ölçekli iş adamları
- Bankerler
- Doktorlar
- Avukatlar
- Mühendisler
- Din adamları

3. Alt-Orta-Sınıf, bu kişiler: These people were a step lower to the upper middle class people group.

- Küçük ölçekli iş adamları
- Dükkan sahipleri
- Tüccarlar
- Devlet memurları

4. Alt Sınıf

Bu sınıfta kendi içinde ikiye ayrılmıştır:

✓ **Çalışan Sınıf**, alt sınıfın üst kısmını oluşturan bu gruplar ise:

- İşçiler
- Fabrika İşçileri
- Dikim evlerinde çalışanlar
- Madenciler
- Temizlikçiler

✓ **Fakirler**, bu kişiler bağış ve hayırseverler yardımıyla yaşayan ve herhangi bir işte çalışmayanlardan oluşuyordu.

(19th Century England Social Hierarchy, n.d.)

19. yüz yıl Osmanlısında Sosyal Hiyerarşisi

Osmanlı Devleti genelde askeri bir merkezleşme ile idare edilen imparatorluk olarak yapılmış ve bu karakterini sonuna kadar sürdürmüştür. Devlet hakimiyeti mutlak olan farklı dil, din ve ırktan meydana gelen bir toplum şeklinde tezahür etmiştir. Temelinde yönetenler (askeri-vergi vermeyenler) ve yönetilenler (reaya-vergi mükellefleri) olmak üzere basitçe ikiye ayrılarak incelenebilir.

1. Yönetenler (Askerîler), bu kesimi oluşturanlar Padişahın idarî askeri, siyasi ve dinî yetki tanıdığı devlet görevlileridir:

✓ **Saray halkı**

✓ **Seyfiye** (Sadrazam, beylerbeyi, sancak beyleri, neferler, tımarlı sipahiler ve deniz askerlerinden oluşup, askerlik hizmeti verenler olup aynı zamanda yöneticilikte yapmaktaydılar)

✓ **İlmiye** (İlimle meşgul olan topluluğu ifade eder. Öğretim işi yapan müderrisler, yargıçlık ve noterlik görevi olan Kadı'lar, imamlar, müezzinler, şerifler, tarikat şeyhleri ve şeyhülislam bu sınıftandır.

- İlmiye sınıfının en kıdemlisi aynı zamanda divan üyesi olan şeyhülislam ve kazaskerdir.
- İlmiye sınıfını oluşturan kişilere ilim adamı manasına gelen ulema adı verilmiştir.
- İlmiye mensupları yaptıkları iş karşılığında almaları gereken ücreti eğitim için kurulan vakıflardan alıyorlardı.
- Kadılar gördükleri davalardaki harçlardan, kazasker ve şeyhülislam ise hazineden maaş alırlardı.

✓ **Kalemiye**

- Ehlikalem adı da verilmiştir.

- Bugünkü karşılığı devletin bürokrat kesimidir.
- Bu sınıf genellikle Türk kökenli kişilerden oluşuyordu.
- Defter eminleri, Reisülküttap, Anadolu ve Rumeli defterdarı ile Nişancı, kalemiye sınıfındandır.
- Nişancı ve Defterdar bu sınıfın divandaki temsilcileridir.

2. Yönetilenler (Reaya)

Bu sınıf Osmanlı toplumunun büyük bir kısmını kapsamaktadır. Yönetenler sınıfının dışında kalan köylüler, şehirliler, göçebeler, Müslüman ve gayrimüslim tebayı içine almaktadır. Geçimlerini tarım ticaret ve sanayi alanında üretim yaparak sağlarlar. Aynı zamanda vergi vermekle mükellef olan sınıftır.(M., 2014)

Osmanlı döneminin son zamanları ve Cumhuriyet döneminin özellikle başlangıç döneminin ekonomik ve sosyal yapısını İngiltere üzerinden değerlendirmek Türkiye'nin I. ve II Dünya savaşları sonrası dünya üzerinde yeni yerini almış olan ülke ve medeniyetler arasında nerede olduğunun tespiti açısından önemlidir. Avrupada 15 ve 16. Yüzyılda özellikle İtalyada başlayan Aydınlanma dönemi yani Rönesans'ın başlangıcı diğer ülkelere başta Fransa, Almanya, İngiltere'ye sirayet etmiştir. Özellikle skolastik metod yerine deney ve gözleme dayalı yeni teknolojik gelişmeler, pozitivist düşünce alanında ki gelişmeler, edebiyat ve sanat alanında yenilikler, insan hakları, bağımsızlık, köleliğin kaldırılması, bireysel hürriyetlerin yaygınlaştırılması konularındaki gelişmeler Avrupada adeta sanayii devrimini doğurmuştur. Bu ülkelerin sanayilerinin gelişmesi ve ekonomilerinin kolonyalizm vasıtasıyla inanılmaz derecede büyümesine ve kuvvetlenmesine sebep olmuştur.

Sanayi Devrimi 18. yüzyılın ikinci yarısında İngiltere'de başladı. Daha sonra Kuzey Avrupa ve Kuzey Amerika'ya yayıldı. Bu devrim tekstil ve demir-çelik sektörlerinde kendini gösterdi. İlk dönemlerde buhar gücüyle işleyen makine ve araçlar (tren, gemi, vs.) ortaya çıktı. Daha sonraki dönemlerde elektrikli ve benzinli makine ve araçlar kullanılmaya başlandı. İngiltere buhar makinesinin özellikle tekstil üretiminde makinalaşmaya imkan vermesi ile ekonomisini geliştirdi. Avrupa kaynaklı, protestan ahlakı çerçevesinde faydalcılık akımı, kapitalizmin İngiltereyi dünya üzerine hakimiyet kuracak bir imparatorluk haline gelmesini sağladı. Üretime kaynak teşkil edecek hammaddenin temini için sömürge ülkelerin bulunması, uzak olan yerlere gemi, tren gibi ulaştırma araçları vasıtası ile ulaşılması Büyük Britanya İmparatorluğunu sınırlarının ötesinde çok büyük bir emperyalist ülke haline getirdi.

Osmanlı devletinin en sarsıcı ve sıkıntılı dönemi olan 1700'lü yıllarda Avrupa da başlayan ve uzunca bir süre devam eden, milliyetçilik akımları, bireysel hak ve hürriyetlerin kazanılması anlamında Osmanlı topraklarında yaşayan gayrimüslim uluslarda bağımsızlık kıpırdanmalarına sebep olmaktadır. İmparator toprakları giderek tehdit altında ayaklanma ve savaşlara gebedi. Sırlar, Yunanlılar, Mısırlılar özellikle Napolyonun Mısırı istilası ile bağımsızlıkları için Osmanlıya sorun olmaktadır.

Osmanlı, Avrupa da yaşanan Rönesansın getirdiği aydınlanmanın dışında kalmakla düşünce, sanat, özgürlükler, teknolojik yenilikler, ulusal ve toplumsal hayatta meydana gelen tüm yeniliklerin gerisinde kalmıştır. Makinalaşmaya bağlı yeni üretim sistemlerinin toplumsal hayatta meydana getirdiği değişikliklerle Avrupa ve Amerikada farklı sınıflar oluşmuş ve bu sınıfların belli merkezlerde toplanmaları ile eskinin yerleşim ve yaşam şekilleride değişiklik göstermiştir. Kişiler yaptıkları işler ve çalışma ortamları doğrultusunda kentlerde yaşamlarını sürdürmeye başlamıştır.

Öte yandan Osmanlı sınıf yapısına baktığımızda Yönetenler dışında kalan büyük çoğunluğun köylüler olduğu, ticaret ve sanayi işleri ile uğraşan kesimin, toplumun çok küçük bir kısmını oluşturduğu görülmektedir. Osmanlı nüfusunun çoğunluğunu oluşturan köylüler tarım ile uğraşlarından dolayı köylerde yaşamlarını sürdürmekteydiler. Sınıfsal anlamda kentleşmeyi tetikleyen unsurların Osmanlıda, Avrupaya kıyasla aynı şekil ve tarzda gelişmediğini görmekteyiz. Doğal olarak batıda değişimi körükleyen unsurlar, bu değişim karşısında gerekli olan mekanizmalarında ortaya çıkmasını hızlandırıp, beraberinde bizaat yaşanarak ve denenerek gerekli çözümlerin oluşmasını sağlamıştır.

Frederick Engels'in konut sorunu üzerine yazmış olduğu eserinde hızlı sanayileşmenin getirdiği sorunları ifade ettiği gibi: "Eski kültüre sahip bir ülkenin manüfaktür ve küçük-ölçekli üretimden geniş-ölçekli sanayiye üstelik elverişli koşullarla çabuklaştırılmış böylesine hızla geçtiği bir dönem aynı zamanda ileri düzeyde bir "konut darlığı" dönemidir. Bir yandan kırsal işçi yığınlarını sınai merkezlere dönüşen büyük kentler hızla kendine çekmekte; öte yandan da bu eski kentlerin yapı düzenlemeleri yeni geniş-ölçekli sanayi

koşullarına ve buna tekabül eden trafiğe uymamakta; sokaklar genişletilmekte yenileri açılmakta ve kentlerin ortasından demiryolları geçirilmektedir. Tam işçilerin yığınlar halinde kentlere aktığı sırada işçi meskenleri büyük ölçüde yıktırılmaktadır. İşçiler ve küçük tüccarlar ve müşterileri işçiden oluşan zanaatçılar için aniden ortaya çıkan konut darlığı burdan gelmiştir. En başından beri sanayi merkezleri olarak gelişen kentlerde bu konut darlığı yok gibidir; örneğin Manchester Leeds Bradford Barmen-Elberfeld. Öte yandan darlık o sıralarda Londra, Paris, Berlin, Viyana'da had safhaya varmış ve çoğunlukla süregelen bir biçimde varlığını sürdürmüştür.”(Engels, 1992)

Yukarıda verilen tablolardan ve Nüfus-Gelir dağılımını karşılaştırmalarından da anlaşılacağı gibi Osmanlı bilim alanında yeni buluş ve icatların keşfinde tamamen dışarıda kalmıştır. Her ne kadar değerli devlet adamları, edebiyatçı, ve müzisyenler yetişmiş olsada tıpta, mimarlıkta, makina endüstrisinde, ağır sanayiinde ve diğer önemli alanlarda patentli icat yapamamıştır. Giderek zayıflayan askeri düzeni ile tarıma dayalı ekonomisi gereken ekonomik kalkınmayı sağlayamamıştır. Nitekim 1820 de İngiltere ile Osmanlı arasındaki nüfus farkı -%69 iken kişi başı gelirden -%85.04 gerisinde kalmış durumdaydı. Bir başka deyişle Osmanlı 13,877,000 nüfusa sahip olup kişi başı geliri 712 USD iken. İngiltere 44,563,100 nüfusla kişi başı 4,760.00 USD gelire sahipti. 1990 yılında İngiltere ile Türkiye Cumhuriyetinin nüfusu ancak eşitlenirken kişi başı gelirdeki fark -%67.14 idi yani Türkiye kişi başı 5,399.00 USD gelire ulaşmışken İngilterenin kişi başı geliri 16,430.00 USD idi. Türkiye Cumhuriyeti 2008 de nüfus olarak İngiltereyi %16 geçmiş olsa dahi kişi başı gelirden %66.03 gerisinde kalmıştır.

A. Osmanlı döneminde şehircilik

Geleneksel Dönem:

Batı dünyası ile mukayese edildiği zaman ekonomik ve sosyal statüler açısından sınıfsal farklar (Aristokrasi, Burjuvazi) oluşmasına izin vermeyen İslam toplumlarının kurup geliştirdikleri şehirlerde önemli farklar bulunmaktaydı. Batılı anlamda yerel yönetim geleneğinde şehirleşmek Osmanlı Devleti'nde ancak Tanzimat yılları ile başlamıştır. Osmanlı Devleti'nde belediyeçilik anlayışını Geleneksel Dönem olarak adlandırabileceğimiz dönemde, ilgili teşkilatlanma mülki idare bakımından eyaletler ve onlarda sancaklara ayrılmıştı. Eyaletler vergi düzeni, askerlik, toprakların yönetimi ve güvenlik gibi ihtiyaçlara göre örgütlenmişlerdi. Eyaletlerin başında önce eyalet beyi, beylerbeyi ve sonrada vali denilen yöneticiler bulunmaktaydı.

Osmanlı şehirlerinin kuruluş ve gelişiminde üretim ilişkileri ve ekonomiden çok, kültürel unsurlar belirleyici olmuştur. Bu anlamda üç temel kurum ortaya çıkmaktadır. 1. Vakıflar 2. Loncalar ve 3. Kadılık kurumu. Şehirlerin mekansal-yapısal gelişiminde Vakıflar önemli bir rol oynamıştır. Şehir yaşamı için gerekli olan ibadethane, hastane, han, hamam, medrese, yol, mezarlık, çeşme ve köprüler Vakıflar tarafından inşaa edilirdi. Vakıflar bir ölçüde bugünün belediyesinin yaptığı çalışmaların bir kısmını yerine getirmekteydi.

Loncalar ise; belirli bir şehirde oturan sanatkâr ve sanâycilerin mensup oldukları meslekî teşkilatı. Loncaların iki ana gâyesi vardı; 1) Lonca mensubu sanatkâr, esnaf arasında sosyal eşitliği ve dayanışmayı sağlamak. 2) Meslekî faaliyetin uygulanışını düzenlemek ve denetlemek. Loncalar, bugünün Esnaf ve Sanatkârlar Derneğine benzetilebilir. Loncaların ekonomik, meslekî, kültürel ve sosyal faaliyetle ilgili vazifeleri vardı. Loncalar buldukları mekanlarda üyeleri vasıtasıyla oranın, temizliği, düzenini sağlıyor, sokakların aydınlatılması, yolların tamiri, tadilatı, çarşı ve pazarların denetimi, fiyat kontrolleri gibi bugünkü belediye zabıtalılarının işlerini yerine getiriyorlardı.

Kadılık ise şehrin yönetiminden sorumlu kurum olarak öne çıkmaktaydı. Kadılar vakıf ve loncaların üzerinde bir makam olup asayişten sorumlu yerel kolluk kuvvetlerinde amiri durumdaydı. Merkez tarafından görevlendirilen Kadılar aynı zamanda mali yetkiye sahip olup yönettikleri köy ve nahiyelerin mülki idare amirleri ve yargıcıydılar.(Çiçek, Nisan 2014)

B. Tanzimat ve sonraki dönem:

Osmanlı imparatorluğunda batılı ülkeler ile artan ilişkiler neticesinde özellikle 1854-1856 Kırım Savaşı yıllarından başlamak üzere ilk belediye idaresinin kurulması çalışmaları başlamıştır. Söz konusu yıllarda İstanbul'da yüz binin üzerinde yabancı yaşamaktaydı ve Avrupalı devletler vatandaşlarının temiz ve bakımlı şehirlerde yaşamasını istemekteydiler. Belediyenin kuruluşu, İstanbul'da ilk kez 1855 yılında bu sebeple başlamıştır. Ancak mali yetersizlikler ve personel eksikliği gibi sorunlarla modern belediyeçilik için iyi bir başlangıç olmamıştır. Osmanlı'nın taşra şehirlerinde, modernleşmeyle ilgili çalışmalar Paris örnek alınarak 8 Ekim 1864 tarihli vilâyet nizamnamesiyle başlandı. İlk hedef olarak il ve kaza merkezlerinde seçimli üyelerden kurulan bir 'Şehir Meclisi' oluşturulacaktı. Ancak uygulamadaki eksiklikler sistemli olarak

işleyişin başlamasına mani oldu. Sonuçta Osmanlı Hükümeti özellikle ecnebinin yaşadığı ve modern liman kentinin karşılaştığı sorunların yoğunlaştığı Galata ve Beyoğlu bölgesinde belediye hizmetlerinin görülmesi amacıyla Altıncı Daire-i Belediye'yi Paris örneğini uygulayarak kurdu. Ayrıcalıklı bir bütçeye sahip olması sebebiyle Cumhuriyete kadar başarılı bir şekilde devam etti.(Çiçek, Nisan 2014)

Belediyelerin gelişimi aşağıdaki kronolojik sıra takip edilerek izah edilebilir;

1869'da çıkarılan Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi ile belediye örgütü, Beyoğlu ve Galata dışında tüm İstanbul'a yaygınlaştırılmış ve İstanbul Şehreminliği örgütü kurulmuştur. (Keleş, 2012)

1870 Tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi ile Vilayet, Sancak ve Kaza merkezlerinde birer belediye teşkilatı kurulmasına karar verildi.

1876 da hazırlanan Vilayet Belediye Kanunu her vilayet ve kasabada birer belediye örgütü kurulmasını öngördü.

1877 tarihli Dersaadet Belediye Kanunu Vilayet Belediye Kanununa ek olarak İstanbul'daki büyük sorunlara çözüm bulabilmek amacıyla çıkarıldı. Belediye teşkilâtının temelleri hukukî olarak I. Meşrutiyet'te atıldı. Blediyeler hükmî şahsiyet kazanarak idarî bir varlık olmaktan da ötede bir noktaya taşındı.

1912 yılında Dersaadet Teşkilat-ı Belediyesi Hakkında Kanunu Muvakkat ile belediye daireleri kaldırılarak yerine belediye şubeleri kurulmuştur (Ünal, 2011).

Bu yapı 1930 yılına kadar varlığını sürdürdü. Osmanlı belediyciliği genel anlamda bir yerel yönetim sistemini uygulamaktan çok şehrin hizmetlerinin yürütülmesinde kurumsallaşan bir yapı olarak faaliyet göstermiştir. Osmanlıda merkeziyetçi devlet felsefesi hâkim olduğu için bu kurumlar şehir hizmetlerinin yürütülmesinden öte, yerel komünal özelliklere sahip olamamışlardır (Görmez, 1997).

C. Cumhuriyet dönemi şehircilik çalışmaları

Osmanlı dönemindeki yerel yönetim anlayışı, Cumhuriyetin ilan edilmesiyle beraber hiçbir değişikliğe uğramadan aynı şekilde devam etmiştir. Yeni kurulan ülkede Merkeziyetçi bir politikanın izlenmesi genel olarak ülke bütünlüğünün korunması amaçını taşımıştır. Cumhuriyet döneminde yerel yönetimler konusunda yapılan ilk düzenleme köylerle ilgili olmuştur. Köylerde belediycilik anlayışı ilk kez 1930 yılında 1580 sayılı Belediye Kanunu ile nüfusu 2000'i geçen yerlerde belediye kurulabilmesinden sonra gelişmeye başlamıştır. (Çiçek, Nisan 2014)

Tek Parti Dönemi Belediyeciliği

1580 sayılı yasa, belediyeleri merkezi hükümetin bir uzantısı olarak kabul etmektedir. Bu düşünce tarzı Cumhuriyete mahsus değildir. Bizans'tan Anadolu Selçuklulara ve Osmanlılara kadar benzerlikler taşımaktadır. Her şeyi merkezi yönetimin denetimi ve kontrolü altında tutma mantığının bir yansımasıdır. Belediyeler karar alma süreçlerinde, kaynak ve yetki kullanımlarında ve hatta haberleşmelerinde merkezi yönetimin sıkı bir kontrolü altındaydılar.

1930 tarihinde 1580 sayılı Belediyeler yasası çıkarıldı ve 12 Eylül dönemine kadar yürürlükte kaldı. Yasayla, belediyelerin dağılık olan işlevleri tek elde toplandı. Tek parti döneminin sanayileşme politikalarından biri de, sanayinin tüm ülke yüzeyine yaygınlaştırılması idi. Bunun sonucu da, yeni ve orta büyüklükteki kentlerin ortaya çıkışı ve buna paralel olarak daha düzenli yerel hizmetlerin sunulmasının zorunlu hale gelmesidir. Bu itibarla kalkınmanın aksamadan yürütülebilmesi için tüm yaşam birimleri içinde köylere varıncaya kadar bütün şehirlerin güvenlik ve bayındırlık işlerinin tamamlanması hedeflenmişti.

Tek parti döneminin başarılı ve belediyecilik politikalarına, İzmir'de 1931-1941 yılları arasında sergilenmiştir. - Toplum sağlığını önde tutma ve ücretsiz sağlık hizmetleri (tifo, menenjit, difteri, çiçek aşılıları)

- ✓ Bataklıkların kurutulması (Mersinli, Halkapınar, Güzelyalı, Bostanlı, Karşıyaka) ve sıtma ile mücadele
- ✓ Hayvanlara ilişkin sağlık önlemleri (kuduz, şarbon)
- ✓ Lağım ve kanalizasyon işleri; su işleri ve mevcut suların daha sağlıklı hale getirilmesi
- ✓ Kent ve çevre sağlığına yönelik genel önlemler (gürültünün önlenmesi, yerlere tükürümlere para cezası).
- ✓ Çağdaş bir kent görüntüsü ve altyapısına yönelik çalışmalar çerçevesinde merkez garaj ve halin kurulması

- ✓ Kent içi ulaşım ve toplu taşımaya yönelik düzenlemeler; yollar, bulvarlar, caddeler, meydanlar; sosyal yardım kurumları (Hastane/Behçet Uz, yaşlılar evi...)
- ✓ İtfaiye ve telefon idaresi; işçi evleri (Kahramanlar'da)
- ✓ Park, bahçe ve yolların ağaçlandırılması; Kültür Park'ın kurulması olarak adlandırılabilir.

Tek parti dönemine genel olarak bakıldığında, 1923'de 421 olan belediye sayısı 1938'de 537'ye ulaşmıştı

Çok partili yaşama geçiş sürecinin hemen öncesinde, 13 Temmuz 1945 tarihinde "Belediyecilik Derneği" kuruldu. 1948'de 5237 sayılı "Belediye Gelirleri Kanunu" çıkarıldı.

1948'de belediyelerin çarpık yapılaşmayı, gecekondulaşmayı önlemesi için 5218 sayılı yasa çıkarıldı. Yasa, belediyelerin kent içinde arsa üretmelerini amaçlıyordu.

Menderes Dönemi Belediyeçiliği

1950-60 arasında Demokrat Parti döneminde kentlere göç hız kazanmıştır. Bu dönemde, kentlerin etrafı gecekondularla kuşatılmaya başlamıştır. Bu konuda milli bir politika olmaması ve geçici çözüm şeklindeki uygulamalarla belediyeler hızlı kentleşmeye yenik düşmüş oldular. Bu dönemde, kentlerin imarı, yeni yollar ve binalar yapılması hız kazandı. Hızlı kentleşme bir taraftan İstanbul'da önce kat mülkiyetine izin vererek daha sonra da sanayiye bu bölgede kurdurarak, kırsal nüfusu İstanbul'a doğru harekete geçmesini başlattı. Buna 1956'da başlatılan imar seferberliği eklenince, İstanbul ikiye katlanan nüfusunun altında ezilmeye başladı. Devrin ekonomik tercihi olarak karayolu ve otomobil benimsenip, dönemin tek toplu ulaşım aracı olan tramvaylar da otomobillere yer açmak amacıyla dışlanınca, çarpık kentleşmeye çarpık taşımacılık da eklendi.

Şehirleşme anlayışında merkezden başlamak Kent merkezindeki tarihi dokuyu olumsuz etkiledi, oysa büyüme ve genişleme kenti çevreleyen alanlarda yani dış kısımlarda başlatılıp düzgün ve planlı olarak yürütülebilirdi. Netice olarak hükümetler yakın yıllara kadar kentleşme konusunda aynı tarz politikalar uygulamıştır. Dengesiz ve plansız büyüme özellikle 1950'li yıllarda başlayan ve 1970'li yıllarda hız kazanan kentleşmenin getirdiği ve biriktirdiği ağır sorunlar, kentleri ülke gündeminin merkezine taşımış bulunmaktadır.

1960-1980 Dönemi ve Sosyal Demokrat Belediyeçilik

1973-1980 dönemi, Türkiye belediyeçiliğinin tarihinde bir dönüm noktasıdır. 1950'lerde başlayan ve 1970'lerde hız kazanan kentlere yönelik yoğun göç ve buna paralel olarak ortaya çıkan gecekondulaşma kentlerin çehresini tamamıyla değiştirmiştir.

Sosyal Demokrat Belediyeçilik.

Türkiye'de kırsal kesimden kentlere yönelik göçü iki döneme ayırmak mümkündür. Bunlardan birincisi 1980'e kadar olan dönemdir. Bu göçler isteğe bağlı/iradi göçlerdir. Büyük kentlere iş bulmak, sosyal ve ekonomik nedenler, daha iyi bir eğitim imkanı gibi nedenlere dayanır. 1980 sonrası göçler ise, iradi değil, zorunlu göçler grubuna girer. 1973 yerel seçimleri ile birlikte ilk kez İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirler sosyal demokratların eline geçti. Bu devirde İl belediye başkanları parti örgütlerinin desteği ile, kitlesel bir destek de sağlayarak başarılı belediyeçilik uygulamaları yaptılar. 1978'de CHP hükümetinin Yerel Yönetimler Bakanlığı kurması da planlı kentleşme ve yapılanma sorunlarını çözmedi. (Çiçek, Nisan 2014)

19-20 y.y'da Batıda Şehircilik

Marx&Engels ve Weber şehirleri, feodalizmden kapitalizme geçişin analiz nesnesi olarak görmüşlerdir. Durkheim için ise, toplum büyük ölçekte bir kenttir görüşündedir. A. Comte, 'üç hal yasası' ile sanayi ile belirlenen toplumu idealize eder. H. Spencer, basitten karmaşığa doğru evrimci bir modelle yine sanayi toplumunu olumlamaktadır. F. Tönnies (1855-1935); cemaat ve cemiyet ayırımı üzerinden toplumların geçirdikleri evrimi açıklar. Tüm bu evrimleşme insanları farklı sınıflar ve meslekler içerisinde belli merkezlerde yaşamaya, yani sanayi, fabrika, üretim ve ticaretin yoğun olduğu kentlerin içerisinde ikamet etmelerini adeta zorunlu hale getirmiştir.

George Simmel ilk olarak Kent Sosyolojisi konusunda Almanya'da ve daha sonrada onun fikirleri ve öğretilerini devam ettiren ABD'deki Chicago Okulunun kurulması ile onun talebeleri olan, Robert Park Ernest Burgess, Roderick McKenzie ve Louis Wirth, kentsel mekân ve sosyal süreçler arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Kent mekânının sosyal yapı üzerindeki etkileri de yine Chicago Okulu üyelerinin araştırdığı konular arasındadır.

Kent yazınında ilk kez mekân kavramı temelinde kentin toplumsal bir ürün olduğunu tespit eden Lefebvre, Castells ve Harvey'nin çalışmalarına giden yolu açmıştır. Her üç düşünür de, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra siyasi ekonomik ve toplumsal alanda ortaya çıkan farklılaşmaların kent alanındaki yansımalarını ve yeni toplumsal ve kentsel biçimleri üretim ilişkileri, sermaye, kapitalizmin krizleri ve toplumsal hareketler üzerinden okumuşlardır. Henri Lefebvre, kent mekânının sosyal manada üretiminin, toplumun -kapitalizmin-, yeniden üretilmesinin temeli olduğu düşüncesini savunmaktadır. Mekânın sosyal üretimi, egemenliğinin yeniden üretimi için egemen sınıf tarafından bir araç olarak kullanılır. Her toplum, dolayısıyla her üretim biçimi belli bir mekân, kendi mekânını üretir.(Okan, 2017)

2. SONUÇ

Kentleşme ve Kentlileşme olgusunu belirgin olarak anlamak gerekmektedir. Yani kentleşme toplumun değişen yapısı gereği oluşan yeni yaşam alanı olarak tanımlanabilir. Kentlileşme ise bu mekanda oturan insanların beraber evrimleşerek, ortak kültür, değer yargıları, gelenk-görenek çerçevesinde sürdürdükleri yaşam şeklidir. Bu oluşumun hem Osmanlı hemde Cumhuriyet döneminde nasıl olduğunu tespit etmek önemlidir. Osmanlı devletinde kentlerde yaşayanların nüfusu köylerde dağınık olarak yaşayan ve tarımla uğraşanlara oranla daha fazladır. Dolayısıyla insanların ortak bir mekanda beraber yaşadıkları şehirlerin olduğu değerlendirmesini yapmak mümkündür. Ancak burada batıdan farklı olarak İmparatorluğu oluşturan nüfusun çeşitliliği ile ilgili önemli bir ayrıntı vardır. Özellikle sermaye sahibi zengin sınıf ve burjuva sınıfının olmayışı, ki batıda kentleşmeyi tetikleyen unsurların başını çekenlerdir. Yine İmparatorlukta merkezi bir yönetim anlayışının olması ve devletçilik politikasının uygulanması, bireysel kalkınma vasıtasıyla kaptalist bir ekonomi ve sınıfın oluşumunu engellemiştir. Osmanlıda tüm üst sınıf, aydınlar, bürokratlar, din adamları yöneticiler ve askerler imparatorluk için, onun bünyesinde çalışmaktaydılar. Bunun dışında kalanlar ise, küçük ölçekli tüccar ve sanatkarlar ile büyük çoğunluğu oluşturan köylüler nüfusun diğer kısmını oluşturmaktaydı

Osmanlı kendi içerisinde tarımda modernleşemediği gibi sanayii de reformu kaçırmış ve imparatorluk artık iç ve dış etkenlerin doğurduğu yozlaşma ve çöküş sonucunda, devlet ve toplum yapısını etkileyen değişiklikler gündeme gelmişti. Özellikle kıyı kentlerinde bazı ürünlerin ihracı, Batı ürünlerinin iç pazarda satımına dayalı bir ticaretin ortaya çıkışı ile birlikte, kıyı kentleri hem şekil, hem de işlev değiştirmeye başladılar. Ancak yukarıda görüldüğü gibi toplumu oluşturan sınıflar Kentleşme ve Kentlileşmeyi aynı anda dönemde yaşayamamışlardır. Oysa batıda yaşanan değişim sonucu oluşan farklı sınıfların kentleşmeyi başlattığı ve bu sınıfların oluşturduğu toplum birlikte kentlileşmeyi yaşama geçirdikleri görülmektedir.

Cumhuriyet döneminde ise ikinci dünya savaşı ve sonrasına kadar köylerden kentlere göçün çok yüksek olmadığı ve düşük nüfustan dolayı kentleşmenin doğal olarak hızlanmadığı bir gerçektir. Tek partili dönemden sonra Türkiye hala istenilen sanyii gelişmesini tamamlayamamış ancak büyük şehirlere göçün daha iyi bir yaşam ve eğitim olanağı doğurabileceği sebebiyle başlamıştır. Hükümetler bu göç oluşumunu şehirde kaçak gecekondulaşma'ya göz yumarak müsaade etmiştir. Bu dönemde de Kentleşme ve Kentlileşmenin oluşumu aynı anda yaşanarak oluşmamıştır.

Konuya sosyolojik açıdan bakıldığında Kentleşme ve Kentlileşme olgusu batı ile aynı koşul ve oluşumun dışında bir süreç olarak gözükmektedir. Batı gerek dini, toplumsal sınıfları, ekonomik yapıları ve modelleri, gerekse yaşadıkları devrim ve değişimler itibariyle Osmanlı ve Cumhuriyet Türkiye'sin'den oldukça farklıdır.

Bu itibarla batının geçirmiş olduğu süreçler bizlere oranın koşullarını anlatan bir öğreti olarak kullanılmalıdır. Gerçekte, Osmanlı ve sonrası Türkiye'nin gelişimini kendi toplumsal gerçeklerimiz ve yapılarımız çerçevesinde değerlendirip ileriye ışık tutabiliriz. Mukayesenin önemli etkisi; uygulamada kullanılacak yöntemlerin doğru olarak tespit edilme imkanının sağlamasıdır.

Toplumların davranışları, kalkınmaları veya yok olmaları sosyolojik olarak incelenmeleri sayesinde anlam kazanacaktır. İnsanoğlu varoluşundan bu yana sürekli olarak gelişmekte ve tüm sınırları zorlamaktadır. Bu anlamda toplumların yaşayış ve beklentilerini tetikleyen unsurların neler oldukları doğru anlaşılmalıdır. Elde edilen veriler ancak ileriye dönük, değişim ve adaptasyona uygun biçimde kullanıldığı sürece toplumlar varlıklarını sürdürebilecekleridir.

REFERENCES

19th Century England Social Hierarchy. (n.d.). Retrieved from www.hierarchystructure.com: <https://www.hierarchystructure.com/19th-century-england-social-hierarchy/>

- Ansiklopedisi, O. E. (2006). 19. Yüzyılda Osmanlı'da Bilim, Kültür ve Sanat. gozlemci.net: <http://www.gozlemci.net/5839-19-yuzyilda-osmanlilar-da-bilim-kultur-sanat.html> adresinden alındı
- Çiçek, Y. (Nisan 2014). GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLER. KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 53-64.
- Engels, F. (1992). Konut Sorunu. İstanbul: Sol Yayınları.
- Fox, J. (2011, July 18). Entertainment & Arts - Five great but forgotten British artists. Retrieved from <https://www.bbc.com>: <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-14068061>
- Google.com. (tarih yok). Türkiye ve Gelişmiş Ekonomilerde Kalkınma ve Kişi Başına Düşen Gelir. <https://www.google.com>: https://www.google.com/search?q=y%C4%B1llara+g%C3%B6re+milli+gelir+tablosu&safe=strict&sa=X&biw=1280&bih=590&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=DMR07P5qxA5DTM%253A%252CRVGAAnOpASU5nwM%252C_&usg=__Q3lpNvnNv6SVoWGRQCKturKAioQ%3D&ved=0ahUKEwialPLG7r7bAhUrJ8AKHaprC adresinden alındı
- Görmez, K. (1997). Yerel Demokrasi ve Türkiye. İstanbul: Vadi Yayınları.
- helmuth-von-moltke. (2014, Ekim 20). 9 Maddede Osmanlı'dan Türkiye'ye Nüfus ve Kişi Başına Düşen Gelir. onedio.com: <https://onedio.com/haber/osmanli-dan-turkiye-ye-nufus-ve-kisi-basina-dusen-gelir-387690> adresinden alındı
- Keleş, R. (2012). Yerinden Yönetim ve Siyaset. İstanbul: Cem Yayınevi.
- M., R. (2014, Şubat 15). OSMANLI TOPLUMUNUN SOSYAL YAPISI. <http://tarih.tumders.com>: <http://tarih.tumders.com/osmanli-devletinde-toplumsal-yapi.html> adresinden alındı
- Marcus, L. (2011). REMNINISCETHIS. Retrieved from <http://www.reminiscethis.co.uk>: http://www.reminiscethis.co.uk/fifties_pop.htm
- Office of Nati, o. S. (2015, July 6). UK Population Estimates 1851 to 2014. Retrieved from <https://www.ons.gov.uk>: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationestimates/adhoc/s/004356ukpopulationestimates1851to2014>
- Okan, D. D. (2017). Kent Sosyolojisi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- TUİK. (2016, Ekim 21). İSTATİSTİK GÖSTERGELER 1923-2009. 21 Ekim 2016. http://www.tuik.gov.tr/yillik/Ist_gostergeler.pdf: https://ipfs.io/ipfs/QmR1gzPYUwxEUWHbeRggZzfYy5Fxs8Qc7hXUUnJQwxrZq/wiki/1960_T%C3%BCrkiye_n%C3%BCfus_say%C4%B1m%C4%B1.html adresinden alındı
- Türk Yazarları. (tarih yok). www.google.com: https://www.google.com/search?safe=strict&biw=1280&bih=590&tbm=isch&sa=1&ei=aOUbW4_yH8Tw6AT4_5XIDw&q=t%C3%BCrk+yazarlar%C4%B1&oq=T%C3%BCrk+yazarlar%C4%B1&gs_l=img.1.1.0i19k113j0i30i19k115j0i5i30i19k112.10828.20550.0.22634.15.13.0.2.2.0.115.1164.1j10.11.0 adresinden alındı
- Ünal, F. (2011). TANZİMATTAN CUMHURİYETE TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLERİN YASAL VE YAPISAL DÖNÜŞÜMÜ. <http://www.mulkiyedergi.org>, 244.
- Uyar, H. (tarih yok). Yerel Yönetimler. kisi.deu.edu.tr.
- World War II (1939-1945). (n.d.). Retrieved from <https://www.historyofengland.net>: <https://www.historyofengland.net/world-war-ii>
- World War One WWI 1914 - 1918 - The Aftermath. (n.d.). Retrieved from <https://www.historyofengland.net>: <https://www.historyofengland.net/wwone/wwi-the-aftermath>
- YÖRÜKOĞLU, F. (2009, Mart). TÜRK BELEDİYECİLİĞİNİN GELİŞİM SÜRECİ. <https://www.mevzuatdergisi.com>: <https://www.mevzuatdergisi.com/2009/03a/02.htm> adresinden alındı